

АЛЕКСАНДРА ПЕРОВИЋ

**ПОСЛОВНА КОМУНИКАЦИЈА
КОМУНИКАЦИЈА У СПОРТУ**

АЛФА БК УНИВЕРЗИТЕТ

Београд
2021.

АЛФА БК УНИВЕРЗИТЕТ

ПОСЛОВНА КОМУНИКАЦИЈА
КОМУНИКАЦИЈА У СПОРТУ

АЛЕКСАНДРА ПЕРОВИЋ

Београд, 2021.

Александра Перовић
ПОСЛОВНА КОМУНИКАЦИЈА
КОМУНИКАЦИЈА У СПОРТУ

Издавач
Алфа БК Универзитет

За издавача
Јован Веселиновић
Декан ФМС Алфа БК Универзитета

Рецензенти
Проф. др Сандра Раденовић
Факултет спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду
Проф. др Јован Веселиновић
Алфа БК Универзитет, Факултет за менаџмент у спорту

Насловна страна
извор: <http://clipart-library.com/communication-clipart.html>

Припрема штампе и корица
Беоживковић, Београд

Штампа
РИС, Београд

Тираж
300

ПОСЛОВНА КОМУНИКАЦИЈА
КОМУНИКАЦИЈА У СПОРТУ

ПРЕДГОВОР

Уџбеник **Пословна комуникација – Комуникација у спорту** представља основну литературу из предмета Пословна комуникација, на Алфа БК Универзитету. Написан је према најновијим стандардима за писање уџбеника. Иако је намењен широј студентској популацији, односно студентима свих факултета Алфа БК Универзитета, имајући у виду да је студентима Факултета за менаџмент у спорту Алфа БК Универзитета неопходан специфичан приступ проблематици комуникације у спорту, поглавља су поткрепљена грађом која се односи на комуникацију у спорту. Међутим, могу да га користе и остали студенти факултета друштвених наука као и факултета на којима се изучава феномен комуникације и спорта, и сви они које спорт занима као друштвени феномен.

Циљ уџбеника је да кроз логички дистрибуирану наставну грађу из предмета Пословна комуникација приближи и поједностави студентима основе комуникације и комуникације у спорту.

Проблематика која је интерпретирана у књизи је дидактички обрађена кроз поглавља која се односе на пословну комуникацију и комуникацију у спорту. Питања за проверу знања налазе се на крају сваког поглавља и служе читаоцу да тестира своје знање о материји из датог поглавља. Поред тога, питања наводе корисника уџбеника да критички размишља и дискутује о актуелној теми.

Пословна комуникација је предмет који се бави проучавањем феномена комуникације. Појам и подела комуникације, комуникациони процеси, вербална и невербална комуникација, пословна комуникација, комуникација у организацији, медијска комуникација представљају неке од области које су обухваћене овим предметом.

Стечена знања из ове области помажу будућем стручњаку да прошири комуникациону а тиме и своју општу културу. Такође, пружа се неопходна стручна основа за практични и теоријски рад будућим менаџерима.

Аутор

САДРЖАЈ

УВОД	11
1. ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ	15
2. КОМУНИКОЛОГИЈА	25
3. ПОЈАМ И ЗНАЧАЈ КОМУНИЦИРАЊА	31
3.1. Комуникација као људска потреба	34
3.2. Комуникација и спорт	39
4. КОМУНИКАЦИОНИ ПРОЦЕС	47
4.1. Елементи комуникационог процеса	48
4.2. Циљ и средства комуникације.....	53
4.3. Комуникациони системи	57
4.4. Значај садржаја поруке	57
5. КОМУНИКАЦИЈА И МОДЕРНА ИНФОРМАЦИОНА ТЕХНОЛОГИЈА.....	63
6. ПОДЕЛА И КАРАКТЕРИСТИКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ.....	75
6.1. Интраперсонална комуникација	77
6.1.1. Читање	83
6.1.2. Памћење.....	85
6.2. Интерперсонална комуникација	87
6.2.1. Вербална комуникација.....	89
6.2.2. Невербална комуникација.....	97
6.3. Групна комуникација	104
6.4. Масовна комуникација.....	106
7. ПОСЛОВНА КОМУНИКАЦИЈА.....	113
7.1. Стратегија и технике пословног комуницирања	113
7.2. Пословна писана комуникација	115
7.2.1. Облици писане комуникације.....	116
7.2.2. CV – посебан облик писане комуникације	122
7.3. Пословна усмена комуникација	125

7.4. Значај повратне информације у пословној комуникацији	129
7.5. Преговарање и лобирање.....	129
7.6. Пословни бонтон	132
8. ПРЕПРЕКЕ У КОМУНИКАЦИЈИ.....	141
9. КОМУНИЦИРАЊЕ У ОРГАНИЗАЦИЈИ.....	151
9.1. Хијерархијска лествица и комуникација.....	154
9.2. Токови комуникације.....	156
9.3. Врсте комуникације у организацији	158
9.3.1. Екстерна комуникација	159
9.3.2. Интерна комуникација	159
9.3.3. Визуелна корпоративна комуникација	165
9.4. Корпоративна култура и корпоративна клима	168
9.5. Препреке и конфликти у организацијској комуникацији.....	170
9.6. Савлађивање комуникацијских препрека у организацији.....	175
10. КОМУНИКАЦИЈА И МАСОВНИ МЕДИЈИ.....	189
11. ПРЕПОРУКЕ ЗА ДОБРУ КОМУНИКАЦИЈУ	209
12. КОМУНИКАЦИЈА И МАНИПУЛАЦИЈА	217
13. ЦЕНЗУРИСАЊЕ КОМУНИКАЦИОНИХ ПОРУКА.....	223
Литература.....	235
Речник	251
Биографија аутора.....	255

УВОД

УВОД

Комуникација као активност присутна је од настанка света, наравно у много једноставнијем облику него што је ми данас познајемо и упражњавамо. У трагању за коренима и историјским развојем комуникације, ради поимања њеног ширег значаја незаобилазно је поставити питање ко све може да комуницира?

У изучавању савремене комуникације, у највећем броју случајева њоме се баве друштвене науке сходно чињеници да се истражују и унапређују процеси комуникације међу људском врстом. Међутим, не сме се испустити из вида неоспорна чињеница да живи свет чине људи, биљке и животиње, што подразумева да живи свет биљака и животиња такође остварује комуникацију коју углавном проучавају истраживачи природних научних дисциплина (Рот, 2002).

Према Вицанију, као и код свих организама, еволуција, развој и раст биљака зависе од успеха сложених комуникационих процеса (Witzany, 2010). Ови комуникацијски процеси су примарно интеракције посредоване дизајном, а не само разменом информација. Они укључују активну координацију и активну организацију - пренесену знаковима. У зависности од понашања, основни скуп знакова заједничких врстама, породицама, родовима и организмима се различито производи, комбинује и преноси. Ово омогућава извођење потпуно различитих комуникационих процеса са истим врстама хемијских молекула. Биљке могу да користе испарљива органска једињења тако што користе испарљиве сигнале за сигнализацију унутар биљке, односно за успостављање системског одговора на спољне утицаје (Neil, 2009). Из наведеног произилази да биљна комуникација подразумева паралелне процесе на више нивоа, (А) између биљака и микроорганизама, инсеката и других животиња, (Б) између различитих биљних врста као и између припадника исте биљне врсте; (Ц), између хелија и у хелијама биљног организма.

Нема сумње да код свих животињских врста постоји посебан вид комуникације. Комуникација код животиња је веома важна за њихову егзистенцију. Сматра се да је обликована еволуцијом како би се животињама повећали изгледи за преживљавање и продужење врсте. Комуницирање међу животињама је сложени процес измене информација између пошиљаоца и примаоца. Основни комуникацијски знакови међу животињама су визуелни, аудиторни (гласовни), хемијски и тактилни и комуникација електрорецепцијом (Грегурић-Грачнер и Павичић, 2014).

Поред наведене комуникације међу биљкама и животињама, сведоци смо испреплетане мреже комуникације између свих живих бића. Интеракција између пчела и биљака (цветова) постоји захваљујући међусобној знаковној комуникацији, где знак подразумева мирис којим цвеће привлачи пчеле. Дресирање животиња изискује вид комуникације људске и животињске врсте. Животиње такође, одређеним понашањем преносе нама информације. Летење јата птица на југ у јесен нам говори о доласку хладних дана, затим животиње често упозоравају људе и друге животиње на долазећу опасност. Примера има много, међутим наведени су само неки као објашњење појма комуникације међу свим живим врстама на планети.

Иако постоје богата подручја проучавања комуникације са биљном и животињском врстом у овом уџбенику наш фокус је на људској комуникацији. Људи поседују посебан капацитет да помоћу симбола комуницирају о стварима изван своје непосредне временске и просторне стварности. Способност размишљања изван наше непосредне стварности је оно што нам омогућава да створимо сложене системе веровања, уметност, филозофију и академске теорије.

РЕЗИМЕ

Комуникација као активност присутна је од настанка света, али у много једноставнијем облику него што је ми данас познајемо. Изучавањем комуникације баве се и природне и друштвене науке. Живи свет биљака и животиња остварује комуникацију коју углавном проучавају истраживачи природних научних дисциплина, док друштвене науке истражују и унапређују процесе комуникације међу људском врстом.

1. Ко све може да комуницира?
2. Наведи које науке се баве изучавањем комуникације.
3. Како комуницирају биљке?
4. Како комуницирају животиње?
5. Постоји ли комуникација између људи, биљног и животињског света?

ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ

1. ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ

Циљ овог поглавља је да упозна студента (читаоца) са историјским развојем комуникације од њеног настанка па до данашњих дана.

Људи нису увек имали софистициране комуникационе системе какви постоје данас. Комуникација какву данас познајемо еволуирала је током одређеног временског периода и пролазила кроз разне фазе.

Потреба за интеракцијом са другима поред гестова и гласовних звукова временом је довела до развоја језика све до савремених метода изражавања. Није баш јасно како је језик настао. Неки верују да речи опонашају звукове који прате гестикулацију (гест) док други верују да су речи проистекле из изражавања осећања (плакање или смех). Постоји мишљење да је језик настао због групних активности (попут заједничког рада). Данас се широм света говори око 3000 језика. На сваки од ових језика утицали су други постојећи језици.

Неки научници претпостављају да су прве људске речи биле ономотопејске. Ова примитивна способност комуникације пружала је еволуциону предност. Даљи развој комуникације им је омогућио да сарађују, размењују информације, израђују боље алате, упозоравају друге на опасност, што их је довело до тога да имају више потомака који су такође били склонији комуникацији. Током периода од 150.000 година људског постојања у распону до око 3500. године п.н.е., разговор и гестикулација били су једини начини комуникације које су људи имали (Рое, 2011). Усмена комуникација се преносила „од уста до уста“. Овај вид комуникације био је условљен начином живота, а неки облици су се задржали и данас.

У праисторији основни вид комуникације су били петроглифи, односно слике створене гравирањем, гребањем или дуборезом по површини стена. Петроглифи се могу сматрати претечом првих писама, тиме и првих писаних порука (сл. 1 и 2).

Слике 1 и 2 – Различите врсте петроглифа

(извори: <https://en.wikipedia.org/wiki/Petroglyph> и Stockphoto/Jeremy Edwards)

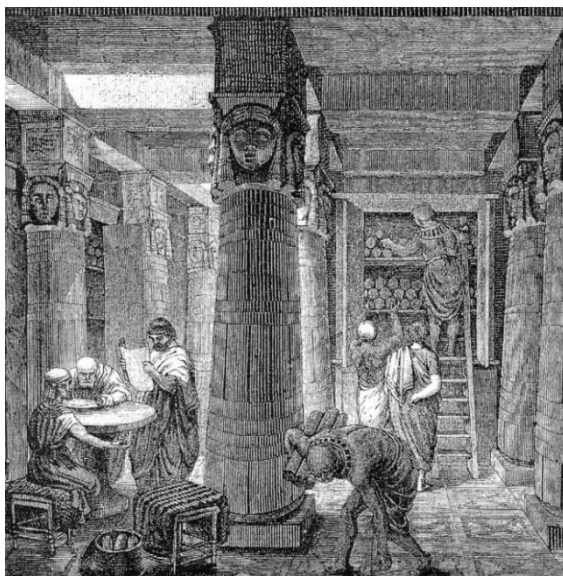
Најстарији знаци везују се за културу човека млађег палеолитског доба. Цртежи и слике животиња и људи на пећинским сликама коришћени су за комуникацију. Пећинске слике генерацијама су људима пружале начин бележења обичаја и традиције. На стенама пећине Алтамира у Шпанији пронађене су (1879) слике из тзв. малденске епохе, 30 до 10 хиљада година пре наше ере. На сликама су необично постојаним бојама и с великим смислом за покрет приказане животиње из човековог окружења (бизон, дивљи коњ, дивља свиња), што се може сматрати првом фазом визуелног мишљења. Касније периоди развоја цивилизације знатно су унапредили видове симболичког изражавања, а неке културе се и данас служе сликовним (идеограмским) писмом. Како се на нашој планети људско друштво на различитим географским просторима различито развијало, тако и данас имамо у пределима Африке и Јужне Америке племена која живе на цивилизацијском степену који одговара првобитној људској заједници, тиме и комуникацији тог нивоа.

Прелазак са усмене на писану (рукописну) културу/комуникацију сматра се да је био око 3500. године п.н.е. Ова еволуција у комуникацији одговарала је преласку на сталоженији, аграрни начин живота (Рое, 2011). Како су се ловци скупљали у малим селима и почели унапред да планирају како да посаде, чувају, заштите и тргују или продају храну, били су им потребни рачуноводствени системи како би пратили свој материјал и евидентирали трансакције. Иако су се такве трансакције у почетку пратиле стварним предметима који су симболизовали износ (пет каменчића представљало је пет мера зрна) симболи, вероватно уклесани у глину, касније су послужили као примарни метод вођења евиденције.

Појавом првих класних система указала се потреба за евиденцијом што је утицало на унапређење писаних симбола. Бележењем (писањем) бавило се свештенство и владајућа елита. Различити облици писама, односно симбола који су претходили писму какво данас познајемо јавили су се у Кини, Месопотамији, Египту (хијероглифи). Међу првим системима не-глифа који не користи сликовне знаке је фонетски систем. Са фонетским системом, симболи се односе на изговаране звуке. Данас фонетски облик комуникације користи велики број људи применом модерних алфабета/азбуке.

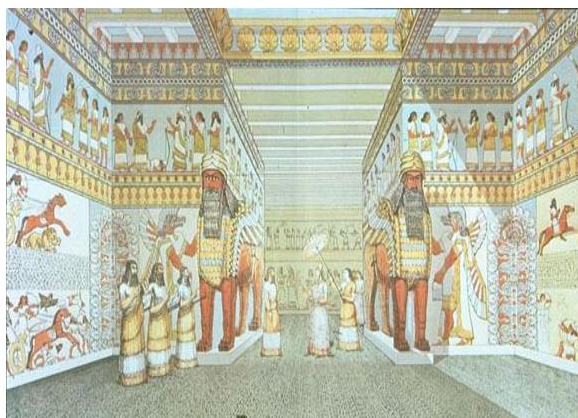
Стари Грци су прилагодили свом језику феничанске симболе. Уведени су звукови самогласника и начин читања са лева на десно. Појавила се потреба за комуникацијом на даљину да би порука дошла до већег броја људи. У зависности од ситуације поруке су преносили гласници или голубови писмоноше. Сматра се да су Персијанци имали први облик поштанске службе а да су Римљани били први у западном свету. Појава писма, писање књига у почетку на пергаменту, каснијим открићем папира - на њему, довели су до оснивања првих библиотека.

Најпознатија библиотека античког доба је свакако чувена Александријска библиотека коју је основао Птоломеј I, генерал Александра Великог. Библиотека је имала више од 500 000 папирусних свитака а била је доступна само студентима и научницима (сл. 3). Широј јавности није било дозвољено да се користе њеним ресурсима ([https://sinhro.rs / najpoznatije-biblioteke-antickog-sveta/](https://sinhro.rs/najpoznatije-biblioteke-antickog-sveta/)).

Слика 3 – Александријска библиотека
(извор: <https://sinhro.rs/najpoznatije-biblioteke-antickog-sveta/>)

Иако је Александријска библиотека била најпознатија, Асурбанипалова библиотека је била старија од ње, а такође, била је веома позната у античко доба. Ова библиотека је била основана у VII веку п.н.е. и имала је преко 22 000 глиених таблица, односно око 2 000 књига међу којима се налазио и чувени „Еп о Гилгамешу“ (сл. 4 и 5). Данас се материјални остаци ове библиотеке чувају у Британском музеју у Лондону.

Слика 4 – Асурбанипалова библиотека
(извор: <https://sinhro.rs/najpoznatije-biblioteke-antickog-sveta/>)

Слика 5 – Глиена таблица

Антички свет је поред наведених библиотека имао и друге познате библиотеке које су чиниле ризницу знања свог доба¹.

Међутим, активност писања, а ни нека друга врста комуникације нису до данас угрозили утицајно место усмене комуникације. Током периода од скоро 5.000 година тзв. „рукописне ере“, писменост или способност читања и писања нису се ширили даље од повлашћене класе друштва. Можемо рећи да је тек у XIX веку постојала шира писменост.

У средњовековној Европи очување учења било је једно од главних одговорности монаха кроз педантно преписивање читавих текстова. Преписивачи рукописа обављали су ову активност како би се осигурало да књиге буду доступне, а записане информације преношене људима. Књиге су у средњем веку биле врло ретке, веома цењене и тешко доступне. Пре проналаска штампарске пресе књиге су се пажљиво преписивале што је подразумевало велики број утрошених сати да би се само један примерак преписао. Велики број библиотека које су отворене у средњем веку, активне су и данас². Међу њима је најстарија библиотека Ал Карауин из Марока која је основана још у IX веку. Библиотеке из овог периода су познате по томе што су књиге чуване у њима на тај начин што су везиване ланцима за полице (сл. 6).

Слика 6 – Библиотека Вимбор Минстер у којој се и данас књиге чувају као и када је основана (извор: <https://univerzitetska.blogspot.com/2017/09/blog-post.html>)

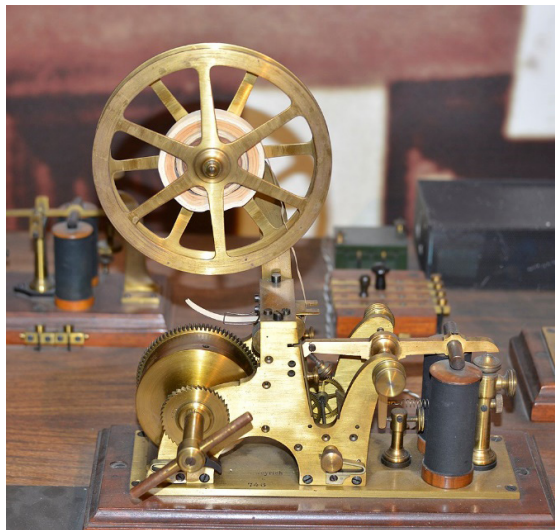
¹ Познате библиотеке античког доба су биле: Пергамска библиотека у Пергаму (данас Турска) имала је преко 200 000 папирусних свитака; библиотека Трајановог форума имала је око 20 000 папирусних свитака; Вила Папируса у Херкуланеуму је била позната по збирци древних списа; Целзијусова библиотека у Ефесу је имала око 12 000 свитака, Кућа мудрости из Багдада и Цариградска библиотека сматрају се последњим великим библиотекама старог света.

² Библиотека Ал Карауин из Марока, основана је 859. године; Либрије у Цутфену (Холандија, XVI век); Херефордска саборна библиотека (Енглеска, XVII век); Окована библиотека Франсиса Тригеа (Енглеска, XVI век); Библиотека школе краљевске граматике (Енглеска, XVI век); Библиотека Велшке катедрале (Енглеска, XVI век); Библиотека Лауренцијана Медичи (Италија, XVI век); Библиотека Малатестијана (Италија, XV век); Вимбор минстер црквена библиотека (Енглеска, XVII век); Марцијана (Италија, XVI век) (Извор: <https://univerzitetska.blogspot.com/2017/09/blog-post.html>).

Крај тзв. „Рукописне ере“ означио је помак ка брзом порасту комуникационих технологија. Гутенбергова штампарска преса развијена између 1436. и 1450. године, представила је неколико кључних иновација које укључују мастило на бази уља, механички покретни тип и подесиве калупе. Све у свему, ово је омогућило практичан систем за штампање књига на начин који је био ефикасан и економичан. Проналазак штампарије и могућност масовне производње писаних текстова је обележио тзв. „Еру штампе“ која се протезала од 1450. до 1850. године.

Гутенбергова библија (1455) била је прво дело у Европи које је штампано покретним словима (одштампано је око 200 примерака). Касније су развијени новински листови, рани облик новина, које су временом прерасле у новине какве данас познајемо. Гутенбергова штампарска преса била је револуционарна за своје доба и захваљујући том открићу последично је долазило, како до ширења штампарске активности, тако и до нових комуникацијских изума.

Скоро четири века дуг период уступио је место „Аудиовизуелној ери“, која је трајала само 140 година, од 1850. до 1990. године, а обележена је изумом радија, телеграфа, телефона и телевизије. Прва фотографија је настала 1822. године. Каснији допринос напредовању фотографије укључује коришћење технике за производњу фотографија у боји, као и појаву првог Кодак рол филма за камеру. Пре него што се овладало употребом звука, поруке на даљину су се слале телеграфом, где је амерички изумитељ Семјуел Морзе развио најпознатији и у то време најделотворнији код систем за преношење порука. Овај систем индукционих сигнала био је повезан са бројевима, посебним симболима и словима абетеде (сл. 7).

Слика 7 – Морзеов телеграф
(извор: https://sr.wikipedia.org/wiki/Семјуел_Морзе)

Наравно, следећи изум на коме се радило било је да се открије и усаврши начин преноса звука на далеке удаљености. Више истраживача се бавило овим проблемом, али најуспешнији је био Александар Грахам Бел, који је 1876. године добио патент за „побољшања у телеграфији“, односно, поставио је основну технологију за електромагнетне телефоне.

Комуникациони уређаји су се потом откривали великом брзином: радио, филм, грамофон, магнетофон, телевизија (сл. 8). Магнетни снимци су такође постали основа за формирање великих формата података као што су аудио диск и трака.

Слика 8 – Комуникациони уређаји у употреби током XX века

(izvor: https://www.freepik.com/free-vector/retro-vintage-devices-pictograms-set_3977415.htm)

Наше садашње раздобље, „Интернет ера“, траје само од 1990. године до данас. Такође познато је као рачунарско или дигитално доба. Овај период је имао најбрже ширење новог начина комуникације, јер је ширење Интернета и ширење дигиталних и личних медија означило почетак дигиталног доба. Брзи развој технологије обезбедио је већи приступ информацијама, у погледу брзине прослеђивања информације.

Комуникација се драматично променила током протекле деценије. То је због брзог развоја нових технологија. У савременом, свакодневном, животу комуникација је често доступна притиском на дугме (телефонирање некоме, слање поруке путем мобилне мреже, куцање слова на рачунару или укључивање телевизора).

У данашње доба, лични рачунари су постали познати као мултимедијални рачунари јер интегришу различите облике медија. У исто време могу бити камере, телефони, видео, компакт дискови и фотоапарати интегрисани у једном уређају ради побољшања приступачности и дистрибуције информације.

Интернет користи готово било коју врсту електронског преноса у циљу промовисања размене информација, побољшања пословних трансакција у смислу смањења времена за слање и приступ информацијама и даје подршку глобалној интеракцији између организација и људи. Такође, интернет се може сматрати универзалном библиотеком, која прва у свету представља тзв. комерцијалну демократију. Интернет није бесплатан, а корисници морају да се региструју код провајдера (добављача услуга) и плате време проведено на Интернету. Неке веб странице пружају информације бесплатно, док друге захтевају претплату.

Електронска или е-пошта је постала суштински део комуникације унутар и између организација. Заменила је писма, факсове и телефонске позиве и у пословној и приватној комуникацији. Е-пошта је брза, јефтина и поуздана.

World Wide Web (www) - део је Интернета у коме се налазе похрањене информације. Могуће је тражити информације о скоро било којој теми помоћу кључне речи или фразе.

Дискусионе групе или „chatrooms“ (четрумсе) омогућавају људима који деле иста интересовања из целог света да комуницирају, односно, тзв. соба за ћаскање је електронско место окупљања људи са сличним интересовањима.

Телеконференције, аудиоконференције или видеоконференције данас представљају савремени начин одржавања састанака са људима који су на различитим и удаљеним локацијама и представљају замену за комуникацију лицем у лице.

Комуникациона револуција коју је изазвала и наметнула рачунарска технологија, довела је до ревизије многих закона који регулишу приступ информацијама и начин комуникације.

РЕЗИМЕ

Историјски развој комуникације међу људима траје од кад постоји човек као друштвено биће. Претпоставља се да су прве људске речи биле ономатопејске. У периоду од око 150.000 година људског постојања разговор и гестикација били су једини начини комуникације које су људи имали. У праисторији су петроглифи и слике животиња и људи на пећинским сликама коришћени као основни вид комуникације. Прелазак са усмене на писану (рукописну) културу/комуникацију сматра се да је био око 3500. године п.н.е. Писањем се бавило свештенство и владајућа елита. Различити облици писама, односно симбола који су претходили писму какво данас познајемо јавили су се у Кини, Месопотамији, Египту (хијероглифи). Међу првим системима не-глифа који не користи сликовне знаке је фонетски систем, где се симболи односе на изговаране звуке. Данас фонетски облик комуникације користи велики број људи применом модерних алфабета/азбуке. Појава писма, писање књига у почетку на пергаменту, каснијим открићем папира - на њему, довели су до оснивања првих библиотека. У средњовековној Европи очување учења било је једно од главних одговорности монаха кроз педантно преписивање књига, које су биле врло ретке, веома цењене и тешко доступне. Крај тзв. „Рукописне ере“ означио је помак ка брзом порасту комуникационих технологија. Гутенбергова штампарска преса настала између 1436. и 1450. године, омогућила је практичан систем за штампање књига на начин који је био ефикасан и економичан. Проналазак штампарије и могућност масовне производње писаних текстова је обележио тзв. „Еру штампе“ која се протезала од 1450. до 1850. године. Скоро четири века дуг период уступио је место „Аудиовизуелној ери“, која је трајала само 140 година, од 1850. до 1990. године, а обележена је изумом радија, телеграфа, телефона и телевизије. Наше садашње раздобље, „Интернет ера“, траје само од 1990. године до данас. Такође познато је као рачунарско или дигитално доба. Овај период је имао најбрже ширење новог начина комуникације, јер ширење Интернета и ширење дигиталних и личних медија означило је почетак дигиталног доба. Брзи развој технологије обезбедио је већи приступ информацијама, у погледу брзине прослеђивања информације.

1. Наведи периоде и карактеристична обележја комуникације током њеног историјског развоја.
2. Шта су петроглифи и чему су служили?
3. Ко се бавио преписивањем књига у тзв. Рукописној ери?
4. У ком веку је настала прва штампарска преса?
5. Који изуми су обележили аудиовизуелну еру?